

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

BUŇKA

JAKO NÁSTROJ INTEGRACE DĚTÍ A MLÁDEŽE V OHROŽENÍ

Registrační číslo projektu
Název projektu

CZ.1.04/3.2.01/19.00051
Komplexní programy integrace sociálně vyloučených
Romů v Chomutově a na Liberecku

OBSAH

Buňka jako účinný preventivní nástroj	3
Zkušenosti z Chomutova a Jirkova	3
Mají buňky smysl?	4
Mají buňky budoucnost?	6
Doporučení	7

Buňka jako účinný preventivní nástroj

Tato elektronická publikace je stručnou rukověť pro ty, kdo se zabývají volnočasovými aktivitami a vzděláváním dětí a mládeže z méně podnětného nebo rizikového prostředí. Prevence založená na pravidelných volnočasových aktivitách a doučování je zpravidla poměrně nákladnou investicí. Třebaže mnohé zahraniční studie dokazují, že podpora preventivních aktivit s sebou nese sociální i ekonomické benefity pro stát (nižší náklady na následky trestné činnosti, vyšší zaměstnanost, vyšší daňové odvody atd.), v České republice stále není programům pro děti a mládež v ohrožení věnována odpovídající pozornost. Finanční prostředky státu, krajů i municipalit do této sféry nejsou schopny plně saturovat potřeby dětí a mládeže.

Ačkoliv dnes již řada místních decision makerů zná pojem nízkoprahový klub, terénní sociální práce či sociálně vyloučená lokalita, bude ještě nějakou dobu trvat, než prevenci bude věnována zasloužená pozornost a bude na ní pohlíženo jako na investici s vysokým sociálním a ekonomickým přínosem. Těm, kdo preventivní aktivity s dětmi a mládeží v ohrožení zajišťují, tak nezbývá, než hledat úsporná ale účinná řešení k udržení dlouhodobé práce s vybranými skupinami dětí a mládeže.

Během projektu Komplexní programy integrace sociálně vyloučených Romů v Chomutově a na Liberecku podpořeným Evropským sociálním fondem ČR jsme v chomutovské pobočce společnosti Člověk v tísni testovali provoz tzv. buněk. Jde o nízkonákladová volnočasová centra, která jsou základem aktivity, která v důsledku může mít na spolupracující děti a mládež stejně pozitivní dopad jako plně vybavená nízkoprahová zařízení.

Na dalších několika stránkách shrnujeme naše poznatky, které jsme s tzv. buňkováním během třiceti měsíců trvání projektu získali.

Zkušenosti z Chomutova a Jirkova

Buňkovací aktivity realizovala chomutovská pobočka obecně prospěšné společnosti Člověk v tísni (dále jen Čvt) již před započítáním projektu v červenci 2009. Vedení města Chomutova v roce 2008 vyčlenilo jednu unimobuňku v chomutovské sociálně vyloučené lokalitě v Dukelské ulici právě pro potřeby aktivit Čvt. Po krátké době užívání buňky bylo zřejmé, že jde o udržitelné spojení volnočasových aktivit a mimoškolního vzdělávání s požadovaným aktivizačním a preventivním potenciálem na děti a mládež. Navíc služba je levnější než klasické nízkoprahové zařízení pro děti a mládež.

Proto se buňka stala součástí projektové žádosti k projektu Integrace Chomutovsko, Liberecko, aby bylo možné principy buňkování dále rozvíjet. Na tehdy stávající aktivity buňky měly navázat další buňkovací prostory v Chomutově a v Jirkově. Cílem bylo podpořit širší okruh dětí a mládeže

k úspěšnému vstupu do dalšího vzdělávání a posléze k úspěchu na pracovním trhu. Zároveň chtěli pracovníci Čvt ověřit funkčnost modelu nízkonákladových prostor pro volnočasové aktivity a vzdělávání i v jiných lokalitách než v Dukelské ulici v Chomutově. V průběhu třiceti měsíců trvání projektu vznikly v Chomutově a v Jirkově další buňkovací prostory: v sociálně vyloučené lokalitě v Jirkově Novém Březenci, v azylovém domě provozovaném chomutovským Městským ústavem sociálních služeb. Jako buňka byly využívány i kancelářské a konzultační prostory v chomutovské pobočce Čvt.

V buňkách probíhala intenzivní spolupráce s více než padesáti dětmi a mladými lidmi v ohrožení. Aktivita vytvořila kolem pobočky Čvt skupinu dětí a mladých osob převážně ze sociálně vyloučených lokalit, které díky spolupráci s projektovými pracovníky po dva roky zažívali plnohodnotnější a zábavnější dospívání než předtím. Navíc se během dvou let několik desítek dětí a teenagerů zapojilo do projektové aktivity krátkodobě (tábor, výlety, sportovní turnaj, přednášky apod.). Aktivita vnesla do života uživatelů služby nové podněty a vedla k vyrovnávání jejich příležitostí s vrstevníky ze zajištěných rodin. Během doby trvání projektu vznikla dvě hudební tělesa, jedno z nich úspěšně vystoupilo už na dvou hudebních festivalech (jeden i v Německu), jednom samostatném koncertě a mladí muzikanti získali na natočení CD v německém Annaberku Buchholci.

Mají buňky smysl?

evropský
sociální
fond v ČR

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Tzv. buňkování je finančně velmi efektním způsobem, jak zlepšovat život sociálně vyloučených dětí a mládeže. Ve srovnání s klasickými nízkoprahovými kluby je buňkování mnohem levnější. Spartánské zázemí, které poskytují jednoduše vybavené buňky, motivují pracovníky i uživatele služby k větší kreativitě při tvorbě společného programu. Buňkování má ve srovnání s NZDM silně aktivizační charakter, neboť buňka neposkytuje pohodlí vybaveného nízkoprahu.

Výhodou tzv. buněk je, že lze zřizovat poměrně snadno přímo v sociálně vyloučených lokalitách, ať už instalací opravdové stavební buňky nebo pronájmem volných kapacit v bytové jednotce. Jako vhodný prostor může posloužit třeba také bývalá kočárkárna, kancelář poskytovatele služeb atd. Jde vlastně o systém kluboven doplněných o odbornou práci koordinátora volnočasových a vzdělávacích aktivit napojenou na další související služby (TSP, SAS apod.).

Při zřizování buněk je ovšem třeba brát zřetel na obecně častou malou toleranci nájemníků bytových domů k jakékoliv aktivitě, která se vymyká jejich dosavadním zvyklostem. Při buňkovacích aktivitách nelze zabránit občasnému zvýšenému hluku (zvláště při kreativních aktivitách jako hudba a tanec). Je důležité již při otevření prostor vtáhnout nájemníky, často rodiče buňkových dětí, vtáhnout do provozu buňky. Dospělé lze zapojit do organizace a přípravy uměleckých vystoupení, dětských dnů. Stačí také, když po každém buňkovacím dni příslušný pracovník stráví trochu času s místními dospělými, aby si s nimi pohovořil o novinkách v lokalitě, o tom, co je v buňce, v organizaci, ve městě nového. V některých lokalitách může být vhodné pořádat v tomto ohledu jakousi obdobu třídních schůzek, pravidelných setkávání s rodiči dětí.

Zdánlivá nevýhoda buněk, tedy malý prostor, který nepojme takové zázemí jako klasický nízkoprah, se projevuje jako jedna z hlavních deviz buněk. Spartánské zázemí, které poskytují jednoduše vybavené buňky, motivují pracovníky i uživatele služby k větší kreativitě při tvorbě společného programu. Buňkování má ve srovnání s NZDM silně aktivizační charakter, neboť buňka neposkytuje pohodlí vybaveného nízkoprahu. Buňka tak často slouží jako zasedací místnost pro společné plánování aktivit mimo její prostor. Do plánování je třeba zapojit samotné uživatele služby, případně jejich rodiče. Děti a mladí lidé v ohrožení užívající buňku mají díky venkovním aktivitám šanci dostat se do sociálních vazeb vně svět sociálně vyloučené lokality, poznávají lépe vlastní město, získávají komplexnější pohled na fungování místních společenství.

Mohou ovšem nastat situace, kdy je třeba například na nácvik výpravného tanečního nebo divadelního vystoupení zapotřebí většího než buňkovacího interiéru. Pro tyto případy je dobré mít rozvinutou síť stakeholderů, v tomto ohledu především místních základních škol, do kterých děti docházejí. Školy zpravidla nemají problém krátkodobě vhodné prostory zdarma poskytnout. Komunikace se školskými managery a pedagogy by měla být logickou součástí aktivity i s ohledem na tvorbu individuálních plánů na zlepšení prospěchu žáků v souvislosti s doučovacími aktivitami v buňce.

Proto, aby měly buňkové aktivity na cílovou skupinu požadovaný efekt (měřitelně třeba zlepšení školního prospěchu), je dle našich zkušeností zapotřebí, aby buňka byla otevřena aspoň dva dny v týdnu. V další dny se mohou konat nárazové akce mimo lokalitu, naplánované společně v buňce. Jeden pracovník na poloviční úvazek tak může obstarávat jednu až dvě buňky, tedy deset až dvacet dětí (podle kapacit jednotlivých buněk). Buňky jsou přitom často prostory, jejichž provoz je relativně levný, při současných podmínkách by měsíční nájem včetně plateb za energie neměl překročit 5000 Kč. Lze tedy tvrdit, že buňkování je finančně efektivní aktivitou, jejíž sociální dopad je naprosto srovnatelný s aktivitami pořádaným v konvenčních nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež.

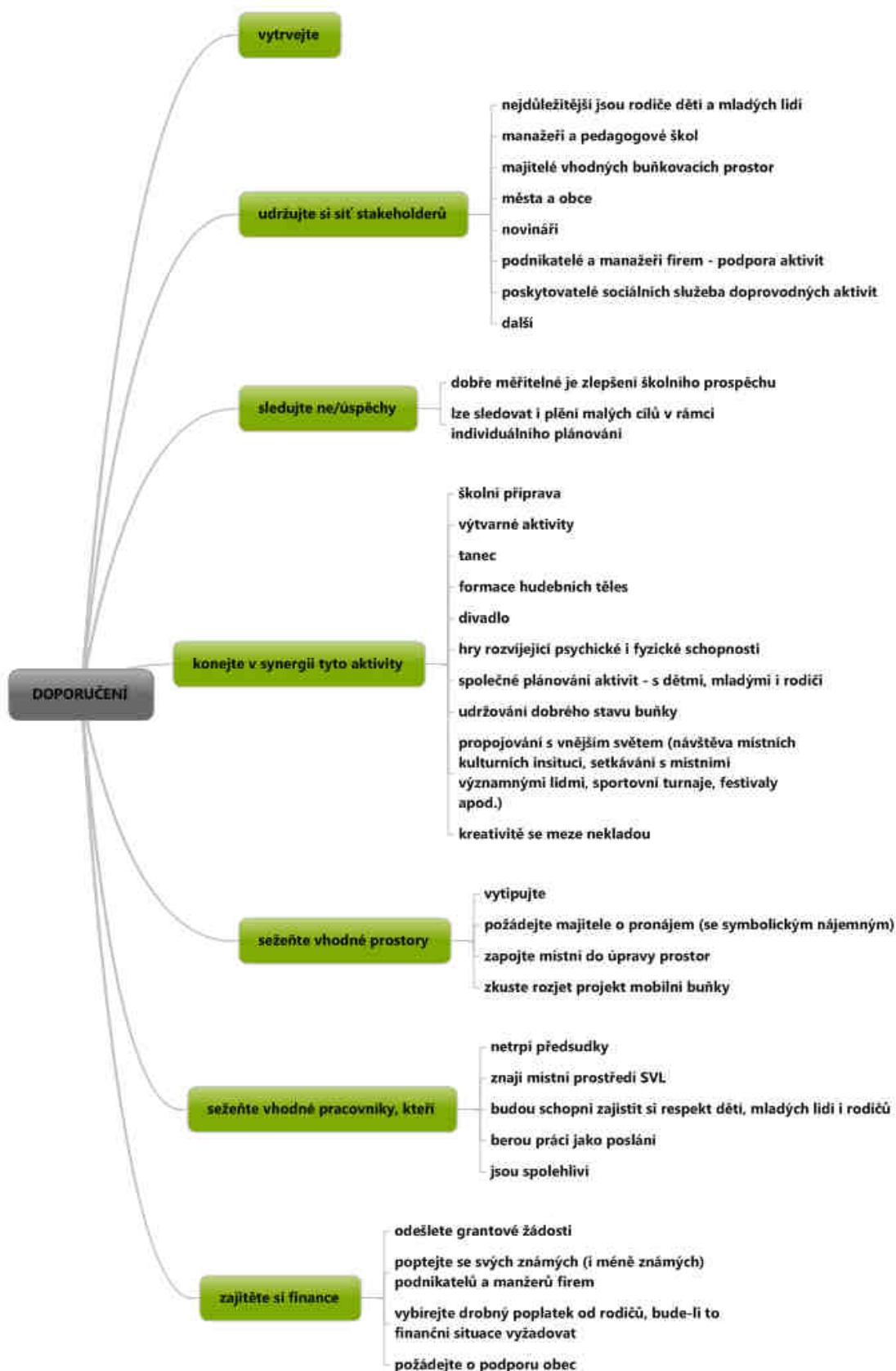
Mají buňky budoucnost?

Ze zahraničních zkušeností¹ a z prvních náznaků v ČR se dá předpokládat, že buňkování se i v našich podmínkách ujme ve své mobilní podobě. Jedná se o přestavěné a vybavené užitkové automobily, s nimiž personál cestuje v pravidelných intervalech do potřebných míst. To může být řešením především pro venkovské oblasti, například pro Krušnohoří nebo i pro aktuálně mediálně známé Šluknovsko. Mobilní verze buňky může být v dlouhodobějším horizontu i přes nutné investice finančně efektivnější než klasická buňka, neboť dokáže zasáhnout širší okruh dětí a mládeže. V chomutovské pobočce Čvt byl obdobný projekt zvažován již v roce 2009, tehdy byla ale jeho příprava pozastavena vzhledem k dotačním technickým omezením.

V současné době je v České republice v porovnání s minulými lety poměrně rozsáhlá síť nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. Tato zařízení jsou v drtivé většině stoprocentně závislá na evropských či státních dotacích a jejich provozovatelé zpravidla nemají zajištěno náhradní financování v případě budoucího neúspěchu v grantovém či dotačním řízení. Dá se předpokládat, že řada provozovatelů NZDM nebude s to zajistit jejich další provoz při původně navržených kapacitách. V ten moment může právě systém buňkování vést k zachování udržitelnosti aktivit, a to díky finančně méně náročnému provozu i díky menšímu požadavku na personální kapacity. Buňkování lze propojovat i s terénními aktivitami, kdy jako buňkové zázemí mohou sloužit konzultační prostory.

¹ Např. zde: <http://www.scarborough.gov.uk/default.aspx?page=13331>

Doporučení

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Zpracovali Miroslav Koranda a Martin Slavík

Chomutov, prosinec 2011